

Маруховський Олег Олександрович

Особливості внутрішньої та зовнішньої політичної стратегії авторитарного режиму Азербайджану під час російсько-української війни

УДК 321.64+327(479.24)
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2025-2.33>

Маруховський Олег Олександрович
кандидат політичних наук, доцент,
науковий співробітник відділу проблем
світового політичного розвитку
Інституту політичних і етнонаціональних
досліджень імені І. Ф. Кураса
Національної академії наук України
вул. Генерала Алмазова, 8,
Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-0708-1603

Метою статті є системний аналіз особливостей зовнішнього та внутрішнього напрямків політичної стратегії авторитарного режиму Азербайджану під час російсько-української війни. Це є актуальною темою, тому що саме в цей період почалося формування нової «осі зла» авторитарних режимів як нового виклику й загрози світовій безпеці. У процесі проведення дослідження було використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема історичний і порівняльно-політичний методи, системний аналіз і контент-аналіз, метод «case-study» і метод узагальнення. Розкрито становлення політичної системи Азербайджану як пострадянської автократії й спадкового авторитаризму при збереженні династичного принципу передачі влади (від Гейдара Алієва до його сина Ільхама Алієва). З'ясовано, що спадковий авторитаризм є різновидом авторитарного правління, характерного саме для правлячого режиму в Азербайджані при необмеженій законом влади в межах однієї родини (клану). Проаналізовані особливості внутрішньої політичної стратегії авторитарного режиму Азербайджану: 1) посилення спадкового авторитаризму і клановості та культу особи Г. Алієва як загальнонаціонального лідера і батька нації; 2) збільшення контролю влади президента над громадянським суспільством та ЗМІ при збереженні формально демократичних інститутів; 3) посилення необмеженої влади президента при скасуванні обмеження президентських термінів та збільшенні терміну повноважень президента; 4) посилення жорсткого контролю над виборчим процесом, невідповідність проведення виборів міжнародним стандартам, збільшення політичних репресій і подальшого придушення опозиційних партій при домінуванні правлячої пропрезидентської партії, заснованої Г. Алієвим і нині очолюваної І. Алієвим. Охарактеризовані особливості зовнішнього напрямку політичної стратегії авторитарного режиму Азербайджану: а) багатовекторність зовнішньої політики, прагматичний підхід та балансування у міжнародних відносинах між Заходом та Росією; б) використання сприятливої геополітичної ситуації при послабленні російського впливу в регіоні під час широкомасштабної російсько-української війни для повернення Нагірного Карабаху; в) офіційна підтримка територіальної цілісності України і надання гуманітарної допомоги українському народу у 2022 р. при одночасному уникненні приєднання до антиросійських західних санкцій без прямої політичної критики Росії.

Ключові слова: зовнішній та внутрішній напрямки політичної стратегії, авторитарний режим, спадковий авторитаризм, російсько-українська війна, багатовекторність, прагматизм, балансування інтересів.

Вступ. Актуальність проблеми дослідження особливостей зовнішнього та внутрішнього напрямків політичної стратегії авторитарного режиму Азербайджану під час російсько-української війни полягає в тому, що саме в цей період у світі почалося формування нової «осі зла» авторитарних режимів («axis of authoritarian states») як нового виклику й загрози світовій безпеці. Відповідно, дане дослідження є актуальним і своєчасним завданням, вирішення якого може допомогти глибше проаналізувати особливості механізму функціонування авторитарних режимів у внутрішній і зовнішній політиці на прикладі Азербайджану. Важливо дослідити, яким чином, на тлі посилення геополітичної напруги в регіоні, зокрема в контексті російсько-української війни, Азербайджан адаптував свою політичну стратегію відповідно до змін зовнішньої і внутрішньої ситуації та посилив авторитарну модель правління при концентрації влади в руках однієї родини та фактичному усуненні опозиційних сил від політичного процесу.

Мета та завдання. Метою дослідження є визначення та системний аналіз особливостей зовніш-

ньої і внутрішньої політичної стратегії авторитарного режиму Азербайджану в період 2014–2025 рр., з акцентом на характер зміни цих стратегій в умовах російсько-української війни та геополітичних змін, що відбулися в цей період. Основні завдання дослідження: 1) охарактеризувати етапи становлення авторитарного режиму в Азербайджані як спадкового авторитаризму; 2) виокремити та проаналізувати особливості внутрішнього напрямку політичної стратегії необмеженої влади президента з високим рівнем авторитарного контролю і обмеженням демократичних процесів; 3) визначити та розглянути особливості зовнішньополітичної стратегії авторитарного режиму Азербайджану в контексті геополітичної ситуації під час російсько-української війни.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та виконання завдань дослідження були використані такі методи, як: *метод історизму* – при аналізі етапів становлення авторитарного режиму Азербайджану та змін у його внутрішній і зовнішній політиці; *порівняльно-політичний метод* дозволив зіставити внутрішню- та зовніш-

ньополітичні стратегії Азербайджану під час російсько-української війни; *контент-аналіз* — для змістовного аналізу і оцінки наукових публікацій та у ЗМІ щодо політики Азербайджану; *системний аналіз* — для систематизації цілісної картини особливостей внутрішньо- та зовнішньополітичні стратегії Азербайджану; *метод «case-study»* — для більш повного дослідження конкретного об'єкту, явища або процесу, тобто політичної стратегії Азербайджану; *метод узагальнення* — для формулювання висновків на основі опрацьованих емпіричних і теоретичних даних.

Результати. Для того, щоб системно проаналізувати *особливості основних (зовнішнього та внутрішнього) напрямків політичної стратегії* авторитарного режиму Азербайджану, варто почати з визначень понять «авторитаризм» взагалі, та «спадковий авторитаризм», зокрема. Відомо, що вперше термін «авторитаризм» було введено ще у 30–40 роки ХХ століття вченими франкфуртської школи. Згідно «Політичній енциклопедії» поняття «авторитаризм» (від лат. *auctoritas* — влада, вплив) означає «політичний режим, який ґрунтується на необмеженій владі однієї особи або групи осіб при збереженні окремих економічних, громадянських, духовних свобод для громадян; спосіб правління з обмеженням плюралізму» [16, с. 12]. В контексті нашого дослідження особливу увагу привертає запропоноване вітчизняним науковцем О.М. Цапко визначення поняття «спадкового авторитаризму», який є характерним саме для правлячого авторитарного режиму в Азербайджані. Як стверджує О.М. Цапко, «спадковий авторитаризм — це різновид авторитарного правління, основу якого становить диктаторський, не обмежений законом тип влади, яка передається спадково до його нащадків, з метою її збереження в межах однієї сім'ї (клану) і яка здійснюється відповідно до «політичного заповіту» чи волі самої особи..., зазвичай шляхом імітації всенародного волевиявлення з формальним використанням чи фальсифікацією електоральних процедур» [18, с. 109–110]. Прояви процесу успадкування влади, тобто прояви спадкового авторитаризму можна спостерігати в сучасних політичних системах таких країн, як Сирія (Хафес Асад та його син Башар Асад), Туркменістан (Гурбангулі Бердімухамедов та його син Сердар Бердімухамедов) та Азербайджан (Гейдара Алієв та його син Ільхам Алієв).

Характеризуючи *головну особливість правлячого політичного режиму* Азербайджану як *спадковий авторитаризм*, важливо зазначити, що його основи були закладені першим президентом країни Гейдаром Алієвим, який очолював державу з 1993 р. до 2003 р. впродовж 10 років. Його правління характеризувалося централізацією влади, придушенням опозиції і зміцненням президентської вертикалі. Після його смерті Ільхам Алієв продо-

вжив політику батька, зосереджуючи владу в руках правлячої еліти й обмежуючи демократичні процеси. Відомо, у 2009 р. «був проведений конституційний референдум, який скасував обмеження президентських термінів і дозволив І. Алієву балотуватись на третій, четвертий та п'ятий терміни» [14, с. 307]. До речі, на конституційному референдумі 2016 р. були схвалені поправки до Конституції щодо збільшення терміну повноважень президента з п'яти до семи років, а також було надано право розпускати парламент та оголошувати дострокові вибори президента. Доречним буде зазначити, що коли у 2018 р. І. Алієва було обрано президентом Азербайджану вчетверте з результатом 86%, ОБСЄ «розкритикувала» ці дострокові вибори та заявила, що вони «відбулися в умовах обмежених прав і свобод», не відповідали стандартам свободи та чесності, відзначивши при цьому відсутність прозорості, масові порушення процедур та «вкидання бюлетенів у скриньки для голосування» [11]. Окрім того, у 2016 р. конституційний референдум запровадив нову адміністративну посаду віце-президента, на яку у 2017 р. І. Алієв призначив свою дружину Мехрібан Алієву, оголосивши, що «на цій посаді вона замінить свого чоловіка, якщо він піде у відставку», а також він «скасував віковий ценз для кандидатів в президенти, що відкрило шлях для 19-річного сина Алієвих» [22]. Як слушно зазначає Аташер Г.А. у науковій статті «Кланова політика в Азербайджані: критичний огляд» ці кроки є прикладом посилення тенденції клановості у правлячій еліті та «ознакою султаністських практик» [20]. Так, 07 лютого 2024 р., на півтора року раніше, в Азербайджані вже вдруге (вперше було у 2018 р.), було проведено достроково позачергові президентські вибори, за підсумками яких за І. Алієва проголосували 92,12% виборців, внаслідок чого він знову стає президентом (вже вп'яте) на ще один семирічний термін [1].

Для аналізу *особливостей внутрішнього напрямку політичної стратегії авторитарного режиму Азербайджану*, необхідно зазначити, що, на думку вітчизняного науковця В. Мачуського, зародження авторитарного режиму почалося ще у 1993–2003 рр. при президенті Г. Алієві, що вже тоді почався «авторитарний відкат, формування режиму «керованої демократії» і кулуарно-персоналістської моделі політичного управління» [9, с. 280]. Дослідженням цієї проблеми займався вітчизняний науковець І. Осадчук, який ретельно досліджуючи еволюцію політичного режиму в Азербайджані, виокремив два етапи еволюції політичного режиму та розкрив особливості кожного з них: перший етап — «напівконсолідований авторитаризм (гібридний режим) 1998–2005 рр.; другий етап — консолідований авторитаризм 2006–2021 рр. в атиповій напівпрезидентській системі правління в Азербай-

джанській Республіці» [12, с. 185]. При цьому він обґрунтовано довів, що у другому етапі при владі І. Алієва порівняно з президентством його батька відбулося посилення авторитаризму.

Отже, слід зупинитися більш детально на подальшій характеристиці *особливостей внутрішньої політичної стратегії авторитарного режиму Азербайджану* взагалі, та в умовах російсько-української війни (2014–2025 рр.), зокрема. По-перше, це посилення спадкової авторитарної форми правління, сформованої впродовж кількох десятиліть перебування при владі династії Алієвих, глибоко персоналізованої навколо постаті президента Г. Алієва з існуванням стійкого культу його особистості, що до сих пір проявляється у численних пам'ятниках, портретах, назвах вулиць, парків та установ, позитивному висвітленні його діяльності в державних ЗМІ. Відомо, що в Азербайджані покійний Г. Алієв «часто зображується як батько нації», а «культ його особистості продовжує існувати та процвітати». На підставі указу, підписаного у 2006 р. його сином І. Алієвим, «з метою увічнення пам'яті загальнонаціонального лідера і популяризації його суспільно-політичної спадщини» по всій країні були створені Центри Г. Алієва «з освітніми матеріалами про його життя і досягнення та про історію Азербайджану» [24].

По-друге, *особливістю внутрішньої політичної стратегії авторитарного режиму Азербайджану* є продовження збереження формальної наявності демократичних інститутів (парламенту, виборів та ін.), які не є незалежними, контролюються президентом і слугують для легітимізації фактично необмеженої влади президентської родини та її оточення. Авторитарна влада президента стає ще більш централізованою, посилює жорсткий контроль над громадянським суспільством та незалежними засобами масової інформації, заарештовуючи «керівників незалежного ЗМІ Abzas Media, відомого своїми розслідуваннями та викриттям корупції» [21]. Здійснюється обмеження громадянських свобод, переслідування, залякування та ув'язнення активістів стають поширеною практикою. Саме тому в Азербайджані існує т. зв. «політична стабільність, заснована на регулярних репресіях», а «стійка апатія населення, особливо до виборчого процесу, як ключові детермінанти деполітизації, дозволяють І. Алієву ухвалювати свавільні рішення без жодного спротиву. Протягом останніх двох десятиліть азербайджанський режим поступово придушував усіх потенційних опонентів, а також продемократичні голоси. Регуляторні обмеження та кримінальні переслідування стримують розвиток сектору НУО» [25].

По-третє, ще однією *особливістю внутрішньої політичної стратегії авторитарного режиму Азербайджану* слід назвати жорсткий контроль над виборчим процесом президента та парла-

менту, які часто супроводжуються численними порушеннями, що ставлять під сумнів їх чесність та відповідність міжнародним стандартам. Так, на виборах парламенту 2024 р. опозиційна Платформа «Третя республіка» відкрито зробила заяву, що «вибори були «нелегітимними» і що «безпрецедентні політичні репресії» виключають будь-які шанси на проведення «вільних і чесних виборів» [23]. Опозиційні партії в Азербайджані мають обмежені можливості для участі в політичному процесі, а опозиція завжди була «позбавлена каналів, якими вона могла висловлювати та поширювати свої погляди, що призвело до спаду опозиційної активності та подальшої маргіналізації опозиційних партій» [12, с. 189–190]. Відомо, що усі парламентські вибори (1995, 2000, 2005, 2010, 2015, 2020, 2024 рр.) в незалежному Азербайджані виграла пропрезидентська партія «Новий Азербайджан», заснована Г. Алієвим і нині очолювана І. Алієвим, яка залишається домінуючою правлячою силою в політичній системі країни.

Головною особливістю зовнішнього напрямку політичної стратегії авторитарного режиму Азербайджану взагалі та під час широкомасштабної російської агресії проти України, зокрема, можна назвати: багатовекторність зовнішньої політики та прагматичне балансування між Заходом та Росією. Так, президент І. Алієв у своїй зовнішній політиці продовжує послідовний і стратегічно продуманий курс, започаткований його батьком, який відзначається прагматичним підходом та збереженням балансу у міжнародних відносинах. Зокрема, президент Азербайджану І. Алієв, виступаючи у далекому 2005 р. на сесії Міллі Меджлісу зазначав, що одним із пріоритетів зовнішньої політики країни є співпраця з європейськими та євроатлантичними безпековими структурами [цит. за: 2, с. 88], проте бажання такої співпраці мало прагматичний і обмежений характер і зовсім не передбачало офіційного курсу на вступ до НАТО чи ЄС. На відміну від України чи Грузії, Азербайджан не робив таких політичних заяв, натомість завжди дотримувався балансу в зовнішній політиці, уникаючи приєднання до військово-політичних блоків. Така зовнішньополітична стратегія дозволяє Г. Алієву маневрувати між різними міжнародними гравцями, зберігаючи простір для реалізації власних національних інтересів та регіональної стабільності.

Як і більшість авторитарних режимів, Азербайджан демонструє більшу схильність до співпраці з подібними за політичним устроєм державами, тому Баку віддає перевагу поглибленню відносин із Анкарою, Москвою та Пекіном, а не з Брюсселем чи Вашингтоном. Зовнішньополітична стратегія Азербайджану на зближення з Туреччиною була закріплена у спільній союзницькій декларації, підписаній двома президентами 15.06.2021 р.

у м. Шуша, яка посилювала двосторонню співпрацю, у тому числі й у військовій сфері [26]. Разом з тим, Туреччина постійно демонструвала свій зростаючий вплив на Азербайджан і як заявив міністр закордонних справ Туреччини, вона «продовжуватиме підтримувати Азербайджан і ніколи не залишить його на самоті» [28]. Така ситуація засвідчує посилення міждержавної конкуренції в регіоні, де протягом десятиліть беззаперечне лідерство утримувала Росія, яка вже була не здатна підтримувати свою колишню гегемонію під час свого широкомасштабного вторгнення в Україну, натомість дедалі активніше безпекову динаміку регіону контролювала Туреччина.

Другою особливістю зовнішнього напрямку політичної стратегії авторитарного режиму Азербайджану є використання «вікна можливостей» для активізації зусиль з встановлення повного контролю над територіями Нагірного Карабаху, використовуючи послаблення впливу в цьому регіоні Росії, зосередженої на широкомасштабній війні з Україною. Відповідно Туреччина при своєму зростаючому впливі в цьому регіоні «позиціонувала себе об'єктивним посередником» і розглядала «беззастережну підтримку» Азербайджану в цьому конфлікті як «інструмент протидії впливу Росії» та «спосіб закріплення свого статусу регіональної держави» [6, с. 132]. На думку експерта з проблем Азійсько-Тихоокеанського регіону Аналітичного центру ADAstra А. Ганоцького, «саме російсько-українська війна відкрила для Баку можливість повернути Карабах» [4], створивши для Азербайджану достатньо сприятливі умови для остаточного його повернення у вересні 2023 р.

Особливе місце у зовнішньополітичному курсі Азербайджану посіло розв'язання питання Нагірного Карабаху та інших територій, втрачених Азербайджаном унаслідок збройного конфлікту з Вірменією наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр., тому президент І. Алієв перетворив його на один із основних пріоритетів і ключових ідеологічних інструментів легітимації та посилення своєї авторитарної влади. Як заявив заступник голови правлячої партії «Новий Азербайджан», яка при владі вже 30 років, «протягом багатьох років усі говорили, той, хто звільнить Карабах, буде нашим вічним президентом. Я вважаю, що І. Алієв заслужив цю посаду і титул політикою, яку він проводив протягом 20 років, служачи азербайджанському народу і звільняючи окуповані території» [25]. Відомо, що оголошення Азербайджаном антитерористичної операції 19.09.2023 р., відомої також як «третя карабаська війна», призвело до того, що 01.01.2024 р. самопроголошена Нагірно-Карабаська Республіка (НКР) офіційно припинила існування, що «означало кінець однієї з найбільш тривалих та складних територіальних суперечок у пострадянському просторі» [8, с. 65].

Третьою особливістю зовнішнього напрямку політичної стратегії авторитарного режиму Азербайджану під час російсько-української війни, є офіційна підтримка територіальної цілісності України на міжнародних майданчиках та висловлення співчуття українському народу, а також демонстрація гуманітарної допомоги постраждалим від війни в Україні при одночасному уникненні приєднання до антиросійських західних санкцій та прямої політичної критики Росії, яка може зашкодити відносинам з нею.

Ще на початку російсько-української війни у 2014 р. Азербайджан засудив російську збройну агресію і як стверджує азербайджанська політолог Мустафазаде П.Т., «азербайджанські депутати висловили свою позицію щодо референдуму, називаючи ці дії сфальсифікованими, що порушують норми міжнародного права» і відповідно «жоден державний службовець не відвідував Крим» після його анексії Росією [10, с. 1007]. Зовнішньополітична стратегія Азербайджану була виваженою та обережною, тому що не визнавала легітимності жодної зміни кордонів шляхом сили, оскільки Азербайджан сам тривалий час наполягав на дотриманні принципу територіальної цілісності у власному конфлікті з Вірменією щодо Нагірного Карабаху. Відомо, що у 2016 р. під час спільної прес-конференції в Баку Президент України П. Порошенко висловив вдячність Азербайджану за «позицію невизнання анексії Криму та суверенітету України», підкресливши, що головною темою переговорів стала «взаємна підтримка суверенітету, територіальної цілісності та незалежності обох держав». Україна наголосила на «неприйнятності збереження статус-кво Нагірного Карабаху» та високо оцінила «тверду позицію Азербайджану щодо підтримки територіальної цілісності України в її міжнародно визнаних кордонах» [17].

Знаковим проявом позиції Азербайджану щодо російсько-української війни стало висловлення у 2022 р. та у 2024–2025 рр. підтримки суверенітету України та готовності стати посередником у переговорах про мир, але, як було заявлено Азербайджаном «підтримувати санкції проти РФ країна не буде» [3], щоб уникнути кроків, які могли б бути розцінені Москвою як недружні, демонструючи обережність у цих відносинах. Саме тому, Азербайджан «шукав формат, як не увійти у конфлікт ані з Україною, ані з РФ» [13]. Саме тому під час голосування в Генеральній Асамблеї ООН 2 березня 2022 р. щодо резолюції «Агресія проти України» із засудженням вторгнення Російської Федерації в Україну Азербайджан увійшов до переліку 12-ти країн, що утрималися від голосування, а також утримався і «не голосував за відрахування країни-агресора зі складу Ради Європи» [5, с. 35]. Як відомо, тільки 6 країн з «рекордної більшості голосів» – 46 держав-членів Ради Європи утрима-

лися «під час історичного голосування за вигнання РФ з організації» і це рішення «вочевидь зумовлене небажанням ображати Росію» [19]. До речі, під час широкомасштабного вторгнення Росії в Україну Азербайджан так і «не приєднався до жодного пакету санкцій» [7], і це американський аналітик В.А. Санчес називає «делікатним балансуванням», коли Баку «загалом підтримує теплі та міцні відносини з Москвою, водночас роблячи тонкі кроки для допомоги Україні» [27].

Що стосується гуманітарної допомоги Україні, то Азербайджан одним із перших вже 26 лютого 2022 р. на самому початку широкомасштабної російсько-української війни відправив перші літаки з медикаментами із загальною вагою 500 т. Пізніше Азербайджаном усього було надано Україні гуманітарної допомоги на понад 20 млн. доларів США, серед яких медичне забезпечення, продукти харчування, одяг та «95 партій енергетичного обладнання, у тому числі 51 силовий трансформатор, 111 трансформаторних підстанцій та інше обладнання» для відновлення та ремонту енергетичної інфраструктури України, забезпечуючи стабільність в енергосистемі [15]. Отже, така гуманітарна допомога Україні дозволяє Азербайджану демонструвати свою прихильність до міжнародних норм та цінностей, а також може розглядатися як спосіб покращити імідж Азербайджану на міжнародній арені та зміцнити його зв'язки із західними партнерами, підтримуючи при цьому прагматичні відносини з Росією.

Висновки. Підсумовуючи усе вищенаведене, слід особливу увагу звернути на те, що Азербайджан являє собою класичну пострадянську авторитарну державу з формальними демократичними інститутами, в якій зберіглася династична передача необмеженої влади президента (від батька Гейдара Алієва до його сина Ільхама), тобто спадковий авторитаризм. При цьому дослідженням встановлено, що особливістю внутрішньої політичної стратегії авторитарного режиму сучасного Азербайджану є збільшення контролю централізованої влади президента над громадянським суспільством і ЗМІ при збереженні формально демократичних інститутів та посилення жорсткого контролю над виборчим процесом і маргіналізація опозиційних партій при домінуванні пропрезидентської партії.

В результаті дослідження дозволяє дійти висновку, що зовнішньополітична стратегія Азербайджану в умовах російсько-української війни вирізняється прагматизмом, багатовекторністю та виваженістю в зовнішньополітичному позиціонуванні, демонструє прагматичний баланс між великими геополітичними акторами, такими як Росія, Туреччина та Захід. Вереснева «антитерористична операція» Азербайджану у Нагірному Карабасі 2023 р., яка стала можливою завдяки

ослабленню впливу Росії у результаті війни в Україні, стала додатковим чинником внутрішнього посилення авторитарного режиму і зміцнила позиції Азербайджану на Кавказі.

Загалом, внутрішня та зовнішня політична стратегія Азербайджану під час російсько-української війни характеризується прагненням до збереження спадкового авторитаризму та своєї політичної автономії в умовах глобальних змін. Попри це, політична система Азербайджану залишається репресивною та закритою, що в довгостроковій перспективі може створити внутрішню соціальну напругу та перешкоджати демократичній трансформації держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алієв здобув 92,12% голосів на виборах президента Азербайджану – ЦВК. (09.02.2024). *Інформаційне агентство «Інтерфакс – Україна»*. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/political/965984.html>
2. Бевзюк Є., Котляр О. Західна Євразія: пошук регіональної безпекової парадигми. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. Міжвідомчий збірник наукових праць. 2023. Вип. 32. С. 81–105. DOI: <https://doi.org/10.15407/mzu2023.32.081>
3. Бесараб О. (08.09.2024). Азербайджан готовий стати посередником у переговорах про мир між РФ та Україною. *UA.News*. URL: <https://ua.news/ua/world/azerbajdzhan-gotoviy-statyi-poserednykom-u-peregovorah-pro-myr-mizh-rf-ta-ukrayinoyu>
4. Ганоцький А. (11.10.2023). Посткарабаський Азербайджан: час тріумфу чи проблем? *Аналітичний центр ADASTRA*. URL: <https://adastra.org.ua/blog/postkarabaskij-azerbajdzhan-chas-triumfu-chi-problem>
5. Джалілов Н. Ставлення Азербайджанської республіки до повномасштабного вторгнення Росії на територію України. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2023. Вип. 38. С. 31–40. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001451710>
6. Демчишак Р.Б. Друга карабаська війна у контексті реалізації інтересів головних регіональних акторів. *Політикус*. 2023. Вип. 5. С. 129–135. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-5.20>
7. Кот Р. (09.09.2024). Поворот не туди. Що стоїть за політикою Азербайджану щодо Росії і України. *РБК-Україна*. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/povorot-tudi-shcho-stoyit-politikoyu-azerbaydzhanu-1725364754.html>
8. Кошельник В.Е. Вірмено-Азербайджанський конфлікт: хронологія подій та політичний аспект. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Питання політології»*. 2023. Вип. 44. С. 61–67. DOI: <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2023-44-08>
9. Мачуський В. Характеристика політичного режиму в Азербайджанській республіці. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2011. Вип. 4 (54). С. 274–285. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/muchuskiy_harakterystyka.pdf

10. Мустафазаде П.Т. Позиція Азербайджану в російсько-українській війні. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects*: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. P. 1006–1009. (1436 p.) DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-125>
11. ОБСЄ: на виборах в Азербайджані бракувало справжньої конкуренції. (12.04.2018). *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/29161604.html>
12. Осадчук І. Особливості політичного режиму в контексті функціонування атипової напівпрезидентської системи правління в Азербайджанській Республіці (1998–2021 рр.). *Вісник Львівського університету. Серія «Філософсько-політологічні студії»*. 2023. Вип. 51. С. 183–191. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.51.21>
13. Панченко Ю. (22.03.2022). Попри російську заборону: як Азербайджан змінює своє ставлення до війни в Україні. *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2022/03/22/7136409/>
14. Петренко В.В., Лященко І.А., Тукаленко І.А. Політичні режими країн Південного Кавказу. *Політологічний вісник*. 2024. № 93. С. 305–318. DOI: <https://doi.org/10.17721/2415-881x.2024.93.305-318>
15. Потапенко В., Гаджієв Ш. (02.04.2024). Гуманітарна допомога від Азербайджану важлива для енергетики України. *Національний інститут стратегічних досліджень*. Коментарі експертів. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/humanitarna-dopomoha-azerbaydzhanu-vazhlyva-dlya-enerhetyky-ukrayiny>
16. Ротар Н. Авторитаризм. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 12. (808 с.) URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/2011_Politychna_entsyklopediia.pdf
17. Україна та Азербайджан підтримали міжнародно визнані кордони – Порошенко. (14.07.2016). *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/27857996.html>
18. Цапко О.М. Явище спадкового авторитаризму в сучасних політичних системах: історико-політичний аспект. *Проблеми всесвітньої історії*. 2024. № 1 (25). С. 104–128. DOI: <http://doi.org/10.46869/2707-6776-2024-25-5>
19. Шість країн не голосували за вигнання Росії з Ради Європи. (16.03.2022). *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/03/16/7136046/>
20. Ataşer G.A. Clan Politics in Azerbaijan: A Critical Overview. *International Social Sciences Studies Journal*. 2025. Vol. 11. No. 2. P. 208–212. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14937698>
21. Azerbaijan Crackdown on Independent Media. (22.11.2023). *Human Rights Watch*. URL: <https://www.hrw.org/news/2023/11/22/azerbaijan-crackdown-independent-media>
22. Erickson A. (22.02.2017). Azerbaijan's president has chosen a new VP – his wife. *Washington Post*. URL: <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/02/22/azerbaijans-president-has-chosen-a-new-vp-his-wife/>
23. Geybullayeva A. (26.08.2024). In Azerbaijan it isn't just the president for life, but the parliament too. *Global Voices*. URL: <https://advox.globalvoices.org/2024/07/26/in-azerbaijan-it-isnt-just-the-president-for-life-but-the-parliament-too/>
24. Geybullayeva A. (23.12.2024). The cult of personality is alive and kicking in Azerbaijan. In Azerbaijan, the late president is often portrayed as the father of the nation. *Global Voices*. URL: <https://globalvoices.org/2024/12/23/the-cult-of-personality-is-alive-and-kicking-in-azerbaijan/>
25. Kamilsoy N. (04.01.2024). 'Eternal president' and transitional motive in Azerbaijan's snap election. The decision to hold a snap election highlights a troubling pattern. *Global Voices*. URL: <https://globalvoices.org/2024/01/04/eternal-president-and-transitional-motive-in-azerbaijans-snap-election/>
26. Rehimov R. (15.06.2022). Landmark Shusha Declaration between Türkiye, Azerbaijan turns year-old. Document took bilateral relations between Ankara, Baku to level of alliance. URL: <https://www.aa.com.tr/en/world/landmark-shusha-declaration-between-turkiye-azerbaijanturns-year-old/2614301>
27. Sanchez W.A. (05.05.2022). Azerbaijan's Delicate Balancing Act amid the Ukraine War. *Geopolitical Monitor*. URL: <https://www.geopoliticalmonitor.com/azerbaijans-delicate-balancing-act-amid-the-ukraine-war/>
28. Turkey to stand by Azerbaijan through tensions with Armenia – foreign minister. (13.09.2022). *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/turkey-stand-by-azerbaijanthrough-tensions-with-armenia-foreign-minister-2022-09-13/>

REFERENCES:

1. Aliiev zdobuv 92,12% holosiv na vyborakh prezidenta Azerbaidzhanu – TsVK. [Aliyev wins 92.12% of the votes in the election of the President of Azerbaijan – TsVK]. (2024, February 09). *Informatsiine ahentstvo "Interfaks – Ukraina"*. Retrieved from <https://ua.interfax.com.ua/news/political/965984.html> [in Ukrainian].
2. Bevziuk, Ye., & Kotliar, O. (2023). Zakhidna Yevraziia: poshuk rehionalnoi bezpekovoï paradyhmy. [Western Eurasia: the search for a regional security paradigm]. *Mizhnarodni zviazky Ukrainy: naukovy poshuky i znakhidky*. Mizhvidomchyi zbirnyk naukovykh prats, (32), 81–105. Retrieved from <https://doi.org/10.15407/mzu2023.32.081> [in Ukrainian].
3. Besarab, O. (2024, September 08). Azerbaidzhan hotovy staty poserednykom u perehovorakh pro myr mizh RF ta Ukrainoiu. [Azerbaijan is ready to mediate peace talks between Russia and Ukraine]. *UA.News*. Retrieved from <https://ua.news.ua/world/azerbaidzhan-gotovyj-staty-poserednykom-u-peregovorah-pro-myr-mizh-rf-ta-ukrayinoyu> [in Ukrainian].
4. Hanotskyi, A. (2023, October 11). Postkarabaskyi Azerbaidzhan: chas triumfu chy problem? [Post-Karabakh Azerbaijan: Time of Triumph or Problems?] *Analitichnyi tsentr ADASTRA*. Retrieved from <https://adastra.org.ua/blog/postkarabaskij-azerbaidzhan-chas-triumfu-chi-problem> [in Ukrainian].

5. Dzhaliyov, N. (2023). Stavlennia Azerbaidzhanskoi respubliky do povnomashtabnoho vtorhennia Rosii na terytorii Ukrainy. [The attitude of the Republic of Azerbaijan to the full-scale invasion of Russia into the territory of Ukraine]. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, (38), 31–40. Retrieved from <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001451710> [in Ukrainian].

6. Demchyshak, R.B. (2023). Druha karabaska viina u konteksti realizatsii interesiv holovnykh rehionalnykh aktoriv. [The second Karabakh war in the context of the realization of the interests of the main regional actors]. *Politykus*, (5), 129–135. Retrieved from <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-5.20> [in Ukrainian].

7. Kot, R. (2024, September 09). Povорот ne tudy. Shcho stoit za politykoiu Azerbaidzhanu shchodo Rosii i Ukrainy. [Turning the wrong way. What lies behind Azerbaijan's policy toward Russia and Ukraine] *RBK-Ukraina*. Retrieved from <https://www.rbc.ua/rus/news/povorot-tudi-shcho-stoyit-politikoyu-azerbaidzhanu-1725364754.html> [in Ukrainian].

8. Koshelnik, V.E. (2023). Virmeno-Azerbaidzhanskyyi konflikt: khronolohiia podii ta politychnyi aspekt. [The Armenian-Azerbaijani conflict: chronology of events and political aspect]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina. Seriya «Pytannia politolohii»*, (44), 61–67. Retrieved from <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2023-44-08> [in Ukrainian].

9. Machuskyi, V. (2011). Kharakterystyka politychnoho rezhymu v Azerbaidzhanskii respubliitsi. [Characteristics of the political regime in the Republic of Azerbaijan]. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy*, 4(54), 274–285. Retrieved from https://apiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/muchuskyi_harakterystyka.pdf [in Ukrainian].

10. Mustafazade, P.T. (2022). Pozytsiia Azerbaidzhanu v rosiisko-ukrainskii viini. [Azerbaijan's position in the Russian-Ukrainian war]. In *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects*: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing». (pp. 1006–1009). Retrieved from <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-125> [in Ukrainian].

11. OBSle: na vyborakh v Azerbaidzhani brakuvalo spravzhnoi konkurentsii. [OSCE: Azerbaijan's elections lacked genuine competition]. (2018, April 12). *Radio Svoboda*. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/news/29161604.html> [in Ukrainian].

12. Osadchuk, I. (2023). Osoblyvosti politychnoho rezhymu v konteksti funktsionuvannia atypovoi napivprezidentskoi systemy pravlinnia v Azerbaidzhanskii Respubliitsi (1998–2021 rr.). [Peculiarities of the political regime in the context of the functioning of an atypical semi-presidential system of government in the Republic of Azerbaijan (1998–2021)]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya «Filosofsko-politolohichni studii»*, (51), 183–191. Retrieved from <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.51.21> [in Ukrainian].

13. Panchenko, Yu. (2022, March 22). Popry rosiisku zaboronu: yak Azerbaidzhan zminiue svoje stavlenia do viiny v Ukraini. [Despite the Russian ban: How

Azerbaijan is changing its attitude to the war in Ukraine]. *Yevropeiska pravda*. Retrieved from <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2022/03/22/7136409/> [in Ukrainian].

14. Petrenko, V.V., Liashchenko, I.A., & Tukaenko, I.A. (2024). Politychni rezhymy krain Pivdennoho Kavkazu. [Political regimes of the countries of the South Caucasus]. *Politolohichniy visnyk*, (93), 305–318. Retrieved from <https://doi.org/10.17721/2415-881x.2024.93.305-318> [in Ukrainian].

15. Potapenko, V., & Hadzhyev Sh. (2024, April 02). Humanitarna dopomoha vid Azerbaidzhanu vazhlyva dlia enerhetyky Ukrainy. [Гуманітарна допомога від Азербайджану важлива для енергетики України]. *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. Komentari ekspertiv*. Retrieved from <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/humanitarna-dopomoha-azerbaidzhanu-vazhlyva-dlya-enerhetyky-ukrayiny> [in Ukrainian].

16. Rotar, N. (2011). Avtorytaryzm. [Authoritarianism]. U *Politychna entsyklopediia*. Redkol.: Yu. Levenets (holova), Yu. Shapoval (zast. holovy) ta in. (p. 12). K.: Parlamentske vydavnytstvo. Retrieved from https://apiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/2011_Politychna_entsyklopediia.pdf [in Ukrainian].

17. Ukraina ta Azerbaidzhan pidtrymaly mizhnarodno vyznani kordony – Poroshenko. [Ukraine and Azerbaijan supported internationally recognized borders – Poroshenko]. (2016, July 14). *Radio Svoboda*. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/news/27857996.html> [in Ukrainian].

18. Tsapko, O.M. (2024). Yavyshche spadkovoho avtorytaryzmu v suchasnykh politychnykh systemakh: istoryko-politychnyi aspekt. [The Phenomenon of Hereditary Authoritarianism in Modern Political Systems: Historical and Political Aspect]. *Problemy vsesvitnoi istorii*, 1(25), 104–128. Retrieved from <http://doi.org/10.46869/2707-6776-2024-25-5> [in Ukrainian].

19. Shist krain ne holosuvaly za vyhnannia Rosii z Rady Yevropy. [Six countries did not vote to expel Russia from the Council of Europe]. (2022, March 16). *Yevropeiska pravda*. Retrieved from <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/03/16/7136046/> [in Ukrainian].

20. Ataşer, G.A. (2025). Clan Politics in Azerbaijan: A Critical Overview. *International Social Sciences Studies Journal*, 2(11), 208–212. Retrieved from <https://doi.org/10.5281/zenodo.14937698> [in English].

21. Azerbaijan Crackdown on Independent Media. (2023, November 22). *Human Rights Watch*. Retrieved from <https://www.hrw.org/news/2023/11/22/azerbaijan-crackdown-independent-media> [in English].

22. Erickson, A. (2017, February 22). Azerbaijan's president has chosen a new VP – his wife. *Washington Post*. Retrieved from <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/02/22/azerbaidzhans-president-has-chosen-a-new-vp-his-wife/> [in English].

23. Geybullayeva, A. (2024, August 26). In Azerbaijan it isn't just the president for life, but the parliament too. *Global Voices*. Retrieved from <https://advox.globalvoices.org/2024/07/26/in-azerbaijan-it-isnt-just-the-president-for-life-but-the-parliament-too/> [in English].

24. Geybullayeva, A. (2024, December 23). The cult of personality is alive and kicking in Azerbaijan. In Azerbaijan, the late president is often portrayed as the father of the nation. *Global Voices*. Retrieved from <https://globalvoices.org/2024/12/23/the-cult-of-personality-is-alive-and-kicking-in-azerbaijan/> [in English].

25. Kamilsoy, N. (2024, January 04). 'Eternal president' and transitional motive in Azerbaijan's snap election. The decision to hold a snap election highlights a troubling pattern. *Global Voices*. Retrieved from <https://globalvoices.org/2024/01/04/eternal-president-and-transitional-motive-in-azerbajians-snap-election/> [in English].

26. Rehimov, R. (2022, June 15). Landmark Shusha Declaration between Türkiye, Azerbaijan turns

year-old. Document took bilateral relations between Ankara, Baku to level of alliance. Retrieved from <https://www.aa.com.tr/en/world/landmark-shusha-declaration-between-turkiye-azerbajianturns-year-old/2614301> [in English].

27. Sanchez, W.A. (2022, May 05). Azerbaijan's Delicate Balancing Act amid the Ukraine War. *Geopolitical Monitor*. Retrieved from <https://www.geopoliticalmonitor.com/azerbajians-delicate-balancing-act-amid-the-ukraine-war/> [in English].

28. Turkey to stand by Azerbaijan through tensions with Armenia – foreign minister. (2022, September 13). *Reuters*. Retrieved from <https://www.reuters.com/world/turkey-stand-by-azerbajianthrough-tensions-with-armenia-foreign-minister-2022-09-13/> [in English].

Peculiarities of the internal and external political strategy of the authoritarian regime of Azerbaijan during the Russian-Ukrainian war

Marukhovskiy Oleh Oleksandrovych

PhD in Political Science,
Associate Professor,
Researcher at the Department
of World Political Development
Kuras Institute of Political and Ethnic
Studies of the National Academy
of Sciences of Ukraine
General Almazova str., 8, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-0708-1603

The purpose of the article is to systematically analyze the peculiarities of the external and internal directions of the political strategy of the authoritarian regime of Azerbaijan during the Russian-Ukrainian war. This is a relevant topic, since it was during this period that the formation of a new "axis of evil" of authoritarian regimes began as a new challenge and threat to global security. In the course of the study, a set of general scientific and special methods was used, including historical and comparative political methods, system analysis and content analysis, the case-study method and the method of generalization. The author reveals the formation of the political system of Azerbaijan as a post-Soviet autocracy and hereditary authoritarianism while preserving the dynastic principle of transfer of power (from Heydar Aliyev to his son Ilham Aliyev). It is found that hereditary authoritarianism is a type of authoritarian rule characteristic of the ruling regime in Azerbaijan with unlimited power within one family (clan). The article analyzes the peculiarities of the internal political strategy of the authoritarian regime of Azerbaijan: 1) strengthening of hereditary authoritarianism and clannishness and the cult of personality of H. Aliyev as a national leader and father of the nation; 2) increasing the control of the presidential power over civil society and the media while maintaining formally democratic institutions; 3) strengthening of unlimited power of the president while abolishing presidential term limits and increasing the term of office of the president; 4) strengthening of strict control over the electoral process, non-compliance of elections with international standards, increasing political repression and further. The author characterizes the peculiarities of the external direction of the political strategy of the authoritarian regime of Azerbaijan: a) multi-vector foreign policy, pragmatic approach and balancing in international relations between the West and Russia; b) using the favorable geopolitical situation in weakening Russian influence in the region during the large-scale Russian-Ukrainian war to return Nagorno-Karabakh; c) official support for Ukraine's territorial integrity and humanitarian assistance to the Ukrainian people while avoiding joining anti-Russian Western sanctions without directly criticizing Russia.

Key words: external and internal directions of political strategy, authoritarian regime, hereditary authoritarianism, Russian-Ukrainian war, multi-vectorism, pragmatism, balancing interests.